

NOVARA: Beatyfikacja Antoniego Rosmini

W niedzielę 18 listopada 2007 roku o godz. 15.00, w miejscowości Novara (region Piemontu we Włoszech), pod przewodnictwem Kardynała Josè Saraiva Martinsa, Prefekta Kongregacji ds. Świętych, odbędzie się uroczysta beatyfikacja Sługi Bożego Antoniego Rosmini.

Dlaczego wydarzenie to nie powinno umknąć naszej pallotyńskiej świadomości?

Z pewnością uczestnicy tegorocznych rekolekcji pallotyńskich, w serii prowadzonej przez ks. Stanisława Stawickiego, zostali na to wydarzenie już uwrażliwieni. Warto może jednak w przeddzień uroczystości beatyfikacyjnych przypomnieć raz jeszcze tę niecodzienną postać, której drogi życiowe wiodły między innymi przez Rzym św. Wincentego Pallottiego.

Antoni Rosmini (1797–1855) i Wincenty Pallotti (1795–1850) to rówieśnicy, których życie przypadło na burzliwy czas wielkich zmian politycznych i społecznych w Europie XIX wieku oraz wewnętrznych przemian Kościoła. Obaj kapłani wyróżniają się wielką świętością; założyciele nowych wspólnot kościelnych: dzieło Zjednoczenia założone przez Pallottiego w 1835 a skupiające dziś wspólnotę księży i braci, sióstr oraz grupy wiernych świeckich, zaś Antoni Rosmini założyciel Instytutu Miłosierdzia (Rosminianie) w 1828 i Sióstr Opatrzności w 1832.

Antoni Rosmini uważany jest za jeden z największych umysłów Kościoła pierwszej połowy XIX wieku: filozof, teolog, historyk, prawnik, polityk, pisarz, mistrz duchowy. Pozostawił ponad 100 tytułów publikacji z różnych dziedzin i 8919 listów. W 1848 roku powstaje jego dzieło *Delle cinque piage della Santa Chiesa* (O pięciu ranach Kościoła Świętego), które w 1849 roku wraz z innym dziełem zatytułowanym *La Costituzione secondo la giustizia sociale* (Konstytucja według sprawiedliwości społecznej) znalazło się na indeksie ksiąg zakazanych. Jeszcze w późniejszym okresie i już po śmierci Rosminiego, w roku 1887, za pontyfikatu Leona XIII zostaje potępionych tzw. 40 Tez wyjętych z dzieł Rosminiego.

Związany z północną częścią dzisiejszych Włoch Rosmini cztery razy przebywa w Rzymie, w latach: 1823, 1828–1830, 1839, 1848–1849. W czasie ostatniego pobytu przybywa jako delegat nadzwyczajny Karola Alberta, króla Sardynii i Piemontu, z misją do Papieża, wtedy Piusa IX. Chodziło o konkordat pomiędzy Rządem Sabaudzkim a Państwem Kościelnym, którego skutkiem miało być utworzenie Konfederacji Państw włoskich pod przewodnictwem Papieża. W czasie tego właśnie pobytu w Rzymie krzyżują się drogi Rosminiego i Pallottiego. W wielkim skrócie przebieg zdarzeń z owego czasu był następujący:

W dniu 16 sierpnia 1848 – nazajutrz po przybyciu do Rzymu – Rosmini zostaje przyjęty przez Papieża Piusa IX. Propozycje, z którymi przybywa zyskują początkową przychylność Piusa IX do tego stopnia, że pragnie, aby Rosmini pozostał w Rzymie oraz wyraża chęć mianowania go kardynałem. Sam Rosmini pod datą 21 sierpnia odnotowuje w swoim *Dzienniku z podróży*: „*Dziś Kardynał Castracane w imieniu Jego Świątobliwości obwieścił mi wolę wpisania mnie w Święte Kolegium. Poprosiłem o trzy dni namysłu, aby polecić tę trudną sprawę Bogu*”. Kilka dni później, pod datą 27 sierpnia 1848 Rosmini pisze: „*Dziś udałem się do Księdza Wincentego Pallottiego, prosząc go o rady i modlitwy w sprawie kardynała*”. Możemy się domyśleć, że chodziło o porady i modlitwę w intencji właściwego rozeznania ewentualnej nominacji kardynalskiej. Oprócz tego, możemy tylko domyślać się jaki mógł być przebieg spotkania dwóch Świętych: Apostoła i Mistyka Rzymu ze Świętym – niezwykłego intelektu Uczonym. Wiemy tylko, że po owym spotkaniu Wincenty Pallotti prosi miejscowe Siostry Wizytki o to, aby się żarliwie modliły w

intencji Rosminiego.

Późniejszy, dramatyczny bieg zdarzeń związany ze schronieniem się Piusa IX w Gaeta dowodzi, że misja, z którą Rosmini przybył do Rzymu nie powiodła się, a on sam w 1849 roku wróciwszy w region Piemontu, do miejscowości Stresa, tam spędza ostatnie lata swojego życia.

Interesująca dla pallotynów jest notka, którą odnajdujemy w liście napisanym przez Rosminiego do Kardynała Antoniego Tosti, z datą 20 kwietnia 1850 roku (niespełna trzy miesiące po śmierci Wincentego Pallottiego): *„Niewątpliwie wielką stratą dla Rzymu była utrata bardzo pobożnego Księdza Pallottiego. Czynił on tyle dobrego dla dusz, również ja sam szukałem u niego wskazań duchowych i otrzymałem doskonałe rady. Są to nieliczni ludzie, których sam Pan formuje swą łaską i posyła – ku pożytkowi wielu – na ziemię; napisano o nich: multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum („wielu mądrych to zbawienie świata” – Mdr 6,24). Stąd – kontynuuje Rosmini – szkoda, że ich liczba wciąż się zmniejsza, a przecież, i tak jest już ona tak szczupła w naszych czasach”* (cytat ten - w części - znajduje się w Ratio Institutionis SAC – str. 28).

Ci, którzy znają osobę Rosminiego wiedzą, że ten człowiek uczony, ambitny i powściągliwy nie był wcale skłonny do wygłaszania panegiryków na czyjkolwiek temat. Tym bardziej słowa z listu Rosminiego mają wielką wagę jako świadectwo jednego ze znakomitszych włoskich uczonych, współczesnych św. Wincentemu Pallottiemu.

Warto jeszcze zauważyć, że Rosmini został dopiero zrehabilitowany przez Papieża Jana Pawła II, który cytuje go w numerze 74 swojej encykliki *„Fides et Ratio”* (1998 r.) jako tego, któremu udało się pogodzić w życiu wiarę i rozum: *„Przejawem owocnej relacji między filozofią a słowem Bożym są też śmiałe poszukiwania podjęte przez myślicieli bliższych nam w czasie – pisze Jan Paweł II – spośród których chciałbym wymienić takie postaci jak John Henry Newman, Antonio Rosmini, Jacques Maritain, Etienne Gilson i Edyta Stein w świecie zachodnim ...”*.

Niespełna trzy lata później, 1 lipca 2001 roku, Kongregacja Doktryny Wiary publikuje Notę nt. wartości Dekretów doktrynalnych dotyczących myśli oraz dzieł wielbnego kapłana Antoniego Rosmini Serbati, w której stwierdza między innymi: *„Można dziś uważać, że powody zaniepokojenia oraz wątpliwości doktrynalnych, które doprowadziły do promulgacji Dekretu «Post obitum» potępiającego 40 Tez wyjętych z dzieł Antoniego Rosminiego zostały usunięte. A to z tej racji, że sens owych Tez, tak pojętych i potępionych Dekretem, nie przynależał w rzeczywistości do autentycznej myśli i pozycji Rosminiego, lecz do możliwych wniosków wynikających z lektury jego pism”*.

Sześć lat po cytowanym oświadczeniu Kongregacji, 18 listopada 2007 roku, Antoni Rosmini–Serbati zostaje włączony w poczet błogosławionych Kościoła.

ks. Mariusz Małkiewicz SAC

(na podst. artykułu ks. Jana Kupki SAC, *San Vincenzo Pallotti e Antonio Rosmini–Serbati*, w *Apostolato Universale* 7 (2002), 8-11 oraz tegorocznych rozważań rekolekcyjnych ks. Stanisława Stawickiego SAC)

* * * * *

NOVARA: Beatificazione di Antonio Rosmini

Domenica 18 novembre 2007, alle 15.00, nella città di Novara (Piemonte), con la partecipazione del Cardinale José Saraiva Martins, Prefetto della Congregazione per le Cause dei Santi, avrà luogo la solenne beatificazione del Servo di Dio Antonio Rosmini.

Perché questo avvenimento non dovrebbe sfuggire all’attenzione della nostra coscienza pallottina?

Sicuramente coloro che hanno partecipato negli esercizi spirituali pallottini di quest’anno, sotto la guida di don Stanisław Stawicki, sono stati messi al corrente dell’importanza di questo evento. Tuttavia, qualche giorno prima della beatificazione, è opportuno ricordare ancora una volta questa insolita figura

che il cammino di vita ha portato, tra l'altro, nella Roma di San Vincenzo Pallotti.

Antonio Rosmini (1797-1855) e Vincenzo Pallotti (1795-1850), coetanei, sono vissuti nel turbolento periodo di grandi cambiamenti politici e sociali dell'Europa del XIX secolo e dei mutamenti interni nella Chiesa. Entrambi erano sacerdoti che spiccavano per la loro grande santità, fondatori di nuove congregazioni ecclesiali: l'opera della Riconciliazione è stata fondata da Pallotti nel 1835 e oggi riunisce in una comunità sacerdoti e frati, suore e gruppi di fedeli laici; Antonio Rosmini ha fondato invece l'Istituto della Carità (Rosminiani), nel 1828, e le Suore della Provvidenza, nel 1832..

Antonio Rosmini è considerato come una delle più grandi menti della Chiesa della prima metà dell'800: filosofo, teologo, storico, giurista, politico, scrittore, maestro spirituale. Ha lasciato oltre 100 titoli di pubblicazioni in vari ambiti e 8919 lettere. Nel 1848 scrive *Delle cinque piaghe della Santa Chiesa*, un'opera che, nel 1849, assieme a *La Costituzione secondo la giustizia sociale*, viene messa sull'Indice dei libri proibiti. Più tardi, nel 1887, già dopo la morte di Rosmini, durante il pontificato di Leone XIII, vengono condannate le cosiddette "40 tesi" estratte dalle sue opere.

Legato alla parte settentrionale dell'odierna Italia, Rosmini soggiorna a Roma per quattro volte: 1823, 1828-1830, 1839, 1848-1849. Nel corso dell'ultima permanenza, in qualità di delegato straordinario del re Carlo Alberto, si reca dal Papa Pio IX con una missione speciale. Si trattava del concordato tra il governo sabauda e lo Stato della Chiesa, in base alla quale sarebbe stata creata una Confederazione degli Stati italiani sotto la guida del Papa. È proprio durante quest'ultimo soggiorno a Roma che si incrociano le strade di Rosmini e Pallotti.

Il 16 agosto 1848, all'indomani del suo arrivo a Roma, Rosmini viene ricevuto dal Papa Pio IX. Le proposte che presenta al Pontefice ricevono il suo iniziale appoggio, tanto che il Papa vuole trattenere Rosmini a Roma e farlo cardinale. Lo stesso Rosmini annota nel suo *Diario dei viaggi*, sotto la data del 21 agosto, le seguenti parole: «Oggi il Cardinale Castracane mi ha detto, a nome di Sua Santità, del desiderio del Papa di iscrivermi nel Santo Collegio. Ho chiesto tre giorni di riflessione, per affidare questa difficile questione a Dio». Qualche giorno dopo, il 27 agosto 1848, Rosmini aggiunge: «Oggi sono andato dal don Vincenzo Pallotti per chiedere il suo consiglio e le preghiere riguardo al cardinalato». Possiamo supporre che si trattava dei consigli e preghiere sull'eventuale nomina cardinalizia. A parte questo, possiamo solo immaginarci come si è potuto svolgere l'incontro dei due Santi: l'Apostolo e Mistico di Roma con il Santo dotato dell'insolita sapienza. Sappiamo soltanto che Vincenzo Pallotti si rivolge dopo l'incontro alle Suore della Visitazione perché preghino intensamente per Rosmini.

I drammatici avvenimenti successivi che sono culminati nel rifugiarsi di Pio IX a Gaeta comprovano che la missione romana di Rosmini si era conclusa con un esito negativo. Egli stesso, nel 1849, si reca a Stresa, nel Piemonte, per passare lì gli ultimi anni della sua vita.

Per noi pallottini è interessante l'annotazione che si può trovare nella lettera di Rosmini al Card. Antonio Tosti, del 20 aprile 1850, a poco meno di tre mesi dalla morte di Vincenzo Pallotti: «Senza dubbio la scomparsa dell'assai pio don Vincenzo Pallotti fu per Roma una grande perdita. Egli faceva così tanto bene per le anime, anch'io ho cercato da lui consigli spirituali e quelle che ho ricevuto erano perfette. Sono poche le persone che Dio stesso forma con la Sua grazia e invia, per il bene di molti, sulla terra; di loro è stato scritto: *multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum* (Sap 6, 24). Per questo, dispiace che il loro numero è sempre più piccolo, essendo comunque già esiguo nei nostri tempi» (*Ratio Institutionis SAC*, p. 28).

Chi conosce la personalità di Rosmini sa che questo sacerdote colto, lungimirante e riservato non era affatto propenso a prorompere in panegirici nei confronti di chiunque. Per questo motivo, è ancora più grande il valore delle parole di Rosmini su uno dei più illustri scienziati italiani, San Vincenzo Pallotti.

È opportuno notare, inoltre, che Rosmini è stato riabilitato soltanto dal Papa Giovanni Paolo II, il quale lo menziona al numero 74 della lettera enciclica "Fides et Ratio", del 1998, come colui che è riuscito a conciliare la fede con la ragione: «Il fecondo rapporto tra filosofia e parola di Dio si manifesta anche nella ricerca coraggiosa condotta da pensatori più recenti, tra i quali mi piace menzionare, per l'ambito occi-

dentale, personalità come John Henry Newman, Antonio Rosmini, Jacques Maritain, Etienne Gilson, Edith Stein [...]».

Quasi tre anni dopo, il 1° luglio 2001, la Congregazione per la Dottrina della Fede pubblica una nota sul valore dei decreti dottrinali riguardo al pensiero e le opere del reverendo sacerdote Antonio Rosmini Serbati, nella quale si può leggere: «Si può dire oggi che i motivi di preoccupazione e di dubbi dottrinali, che hanno portato alla promulgazione del decreto "Post obitum" che condannava le 40 Tesi tratte dalle opere di Antonio Rosmini, sono stati superati. Questo perché il senso di tali tesi, così intese e condannate nel Decreto, non apparteneva in realtà all'autentico pensiero ed alla posizione di Rosmini, bensì alle possibili conclusioni che si possono trarre dopo la lettura delle sue opere».

Sei anni dopo la pubblicazione della nota, il 18 novembre 2007, Antonio Rosmini Serbati viene iscritto nell'albo dei beati della Chiesa Cattolica.

Don Mariusz Małkiewicz SAC

(L'autore si è basato sull'articolo di don Jan Kupka SAC, *San Vincenzo Pallotti e Antonio Rosmini-Serbati*, in *Apostolato Universale* 7 (2002), 8-11 nonché sulle riflessioni di don Stanisław Stawicki SAC, fatte durante gli esercizi spirituali di quest'anno)